

Sygn. akt IVU 47/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lipca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Danuta Domańska

Protokolant st. sekr. sądowy Anna Ryłow

po rozpoznaniu w dniu 25 lipca 2016 roku w Toruniu

sprawy **W. W. (1)**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.

o rentę socjalną

na skutek odwołania W. W. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

z dnia 02 grudnia 2015 roku nr (...)

I. Zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej W. W. prawo do renty socjalnej na okres od dnia 01 października 2015 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku.

II. Stwierdza odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

/-/SSO Danuta Domańska

IV U 47/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 02.12.2015 r. znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych, działając na mocy art. 4 ustawy z 27.06.2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 982 ze zm.), odmówił **W. W. (1)** prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu powyższego rozstrzygnięcia organ rentowy powołał się na stanowisko Komisji Lekarskiej zawarte w orzeczeniu z 26.11.2015 r., zgodnie z którym ubezpieczona nie została uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

Od wyżej wskazanej decyzji ubezpieczona wniosła odwołanie podnosząc, że od wielu lat choruje i leczy się u lekarzy specjalności z dziedziny neurologii, psychiatrii, psychologii i endokrynologii. Zdaniem ubezpieczonej jej stan psychiczny, który wiąże się z pozostałymi dolegliwościami zdrowotnymi, stanowi przeszkodę do zatrudnienia jej przez potencjalnych pracodawców. Z uwagi na stan zdrowia nie jest w stanie podjąć pracy, a dotychczas jedynym źródłem jej utrzymania była renta socjalna, której wypłatę wstrzymał organ rentowy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując dotychczasowe stanowisko zaprezentowane w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Toruniu ustalił, co następuje:

W. W. (1) z d. K. urodziła się (...) Nie ma wyuczonego zawodu i nigdy nie podejmowała aktywności zawodowej.

Okoliczności bezsporne

W dniu 28.06.2004 r. ubezpieczona złożyła pierwszy wniosek o rentę socjalną, do której prawo zostało jej przyznane decyzją ZUS z dnia 19.07.2004 r. Ubezpieczona pobierała rentę socjalną do dnia **30.09.2015 r.**

Dowód: - wniosek – k. 1 akt rentowych,

- decyzje – k. 11v, k. 142 akt rentowych,

W dniu 1.10.2015 r. ubezpieczona złożyła wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty. Orzeczeniem Lekarza Orzecznika ZUS z 23.10.2015 r. nie została uznana za niezdolną do pracy, gdyż rozpoznane choroby w postaci padaczki lekoopornej i ociążałości umysłowej nie dały w ocenie Lekarza Orzecznika ZUS podstaw dla odmiennych wniosków.

Od powyższego orzeczenia ubezpieczona wniosła sprzeciw podnosząc, iż z powodu padaczki i choroby tarczycy nie jest w stanie podjąć zatrudnienia. (sprzeciw k. 17)

Orzeczeniem z dnia 26.11.2015 r. Komisja Lekarska ZUS podzieliła stanowisko Lekarza Orzecznika ZUS, stwierdzając ponadto, że nastąpiło znaczące zmniejszenie nasilenia objawów w zakresie schorzenia zasadniczego, czyli padaczki, gdyż w okresie ciąży i po porodzie napady w ogóle nie występowały.

Wobec powyższego organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Dowód: - wniosek – k. 156 plik 1 akt rentowych,

- orzeczenie Lekarza Orzecznika – k. 158 akt rentowych,

- opinia lekarska – k. 16 dokumentacji medycznej,

- sprzeciw – k. 17 dokumentacji medycznej,

- orzeczenie Komisji Lekarskiej ZUS -k. 161 plik 1 akt rentowych,

- opinia lekarska k. 18 dokumentacji medycznej

- decyzja ZUS odmowna – k. 162 akt rentowych.

W toku postępowania, postanowieniem z 17.02.2016 r., Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych: internisty, neurologa, psychiatry, psychologa i endokrynologa celem ustalenia, czy ubezpieczona jest całkowicie niezdolna do pracy od 1.10.2015 r. i czy ewentualna niezdolność do pracy ma charakter trwały lub okresowy, a także czy naruszenie sprawności organizmu uzasadniające niezdolność do pracy powstało przed osiemnastym rokiem życia lub w trakcie nauki w szkole.

Biegli rozpoznali u ubezpieczonej jako chorobę podstawową - **zaburzenia osobowości jako u osoby z rozwojem intelektualnym na pograniczu ociążałości i lekkiego upośledzenia**, a ponadto choroby współistniejące: padaczkę z rzadkimi napadami oraz pierwotną niedoczynność tarczycy. Po przeprowadzeniu badania, wywiadu oraz po zapoznaniu się z dokumentacją medyczną, **biegli uznali ubezpieczoną za całkowicie niezdolną do pracy od dnia wstrzymania świadczenia do końca grudnia 2016 r., nie stwierdzając poprawy stanu zdrowia w porównaniu do badania przeprowadzonego 5.06.2014 roku.** Uzasadnienie powyższego stanowi towarzysząca padaczka oraz stopień nasilenia zaburzeń osobowości. Rozwój intelektualny ubezpieczonej mieści się na pograniczu ociążałości umysłowej i lekkiego upośledzenia, a cechy zaburzeń osobowości

są na tyle nasilone, że powodują w ocenie biegłych całkowitą niezdolność do pracy. Ponadto wskazano, że całkowita niezdolność do pracy pozostaje w związku ze schorzeniem, które powstało jeszcze przed osiągnięciem przez ubezpieczoną 18 roku życia. Biegli uznali, iż ubezpieczona nie jest nadal zdolna do podjęcia pracy w ramach zatrudnienia w zwykłych warunkach.

Dowód: - protokół badań sądowo – lekarskich z dnia 08.04.2016r. – k. 22 – 23 akt sądowych,

- opinia biegłych sądowych z 8.04.2016 r. – k. 24, 24v. akt sądowych.

W piśmie procesowym z dnia 10.05.2016 r. organ rentowy nie zgodził się z wyżej wskazaną opinią, powołując się na ocenę Przewodniczącej Komisji Lekarskich ZUS, według której z opisu badań przeprowadzonych przez biegłych psychiatrę i psychologa nie wynika, aby ubezpieczona cierpiała na nasilone zaburzenia osobowości, biegli nie wykazali też cech ostrej psychopatologii. Wobec powyższego organ rentowy wniósł o dopuszczenie dowodu z dodatkowej opinii biegłych w innym składzie.

Dowód: - pismo procesowe organu rentowego – k. 39, 39v. akt sądowych.

W opinii uzupełniającej z 24.05.2016 r., po zapoznaniu się z zarzutami podniesionymi przez organ rentowy w piśmie procesowym, biegli: psychiatra i psycholog podtrzymali swoje stanowisko zawarte w poprzedniej opinii. Wskazali, że u ubezpieczonej rozpoznali zaburzenia osobowości u osoby z rozwojem intelektualnym na pograniczu ociążałości i lekkiego upośledzenia umysłowego. Ubezpieczona jest z tego powodu osobą całkowicie i okresowo niezdolną do pracy. Biegli nie stwierdzili u ubezpieczonej ostrej psychopatologii, co jest charakterystyczne na choroby psychiczne i na co powołał się organ rentowy w piśmie procesowym, ale podstawą orzeczenia całkowitej niezdolności były zaburzenia osobowości u osoby z obniżonym rozwojem intelektualnym. W opinii podkreślono, że ubezpieczona ukończyła szkołę specjalną, nie ma wyuczonego zawodu i nigdy nie podjęła zatrudnienia, a także posługuje się ubogim słownictwem, liczy w zakresie liczb niskich oraz potrzebuje pomocy bliskich osób przy wykonywaniu prostych czynności dnia codziennego. Jest również drażliwa, męczliwa, a zdolność planowania i wnioskowania ogranicza się do jedynie prostych, znanych jej sytuacji. Nie nastąpiła żadna poprawa stanu zdrowia w stosunku do stanu opisanego we wcześniejszych orzeczeniach, uznających ubezpieczoną za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

Dowód: - opinia uzupełniająca -k. 50 akt sądowych.

Po zapoznaniu się z opinią uzupełniającą, organ rentowy w piśmie procesowym z dnia 14.06.2016 r. nie zgodził się z wnioskami biegłych sądowych, podtrzymując zarzuty sformułowanie względem opinii głównej. ZUS jednocześnie wniósł o ponowne dopuszczenie dowodu z opinii biegłych w innym składzie osobowym.

Dowód: - pismo procesowe organu rentowego - k. 63 akt sądowych.

Sąd Okręgowy w Toruniu zważył, co następuje:

Powyzszy stan faktyczny został ustalony w oparciu o okoliczności bezsporne, dokumentację znajdującą się w aktach sprawy, aktach organu rentowego, a także na podstawie opinii biegłych sądowych: internisty, psychiatry, psychologa i neurologa z 8.04.2016 roku oraz opinii uzupełniającej biegłych psychiatry i psychologa z 24.05.2016 roku.

Sąd uznał za wiarygodne wszystkie dowody z dokumentów, ponieważ są pełne, jasne, rzeczowe, a żadna ze stron nie podważała ich wiarygodności i mocy dowodowej, dlatego nie budziły one wątpliwości Sądu.

Ustalenia odnoszące się do faktycznego stanu zdrowia ubezpieczonej, w kontekście jej niezdolności do pracy od 1.10.2015 r., Sąd poczynił przede wszystkim w oparciu o dowody z opinii biegłych sądowych.

W opinii z dnia 8.04.2016 r. rozpoznano u ubezpieczonej zaburzenia osobowości jako o u osoby z rozwojem intelektualnym na pograniczu ociążałości i lekkiego upośledzenia, a także choroby współistniejące w postaci padaczki z rzadkimi napadami i niedoczynności tarczycy o pierwotnych charakterze, wobec czego została uznana za osobę

okresowo i całkowicie niezdolną do pracy (do końca grudnia 2016 r.). Biegli nie zgodzili się ze stanowiskiem Lekarza Orzecznika ZUS oraz Komisji Lekarskiej ZUS i podkreślili, iż zaburzenia osobowości są nasilone i nie stwierdzono poprawy, mając na uwadze poprzednie badania. W związku z tym ubezpieczona nie jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w zwykłych warunkach. Biegli psychiatra i psycholog w opinii uzupełniającej odpowiedzieli na zarzuty organu rentowego, wyczerpująco odnosząc się do stanu zdrowia ubezpieczonej i podtrzymując wnioski poprzedniej opinii. Podkreślili, że podstawą uznania ubezpieczonej za całkowicie niezdolną do pracy było rozpoznanie zaburzeń osobowości, a nie choroba psychiczna, gdyż nie stwierdzono jej typowych objawów w postaci ostrej psychopatologii, na co zwrócił uwagę ZUS w piśmie procesowym. Biegli wskazali, że W. W. (1) nigdy nie podjęła aktywności zawodowej, posługuje się ubogim słownictwem, potrafi liczyć w zakresie niskich liczb, a także jest męczliwa, drażliwa, wymaga pomocy osób trzecich przy wykonywaniu codziennych czynności, a zdolność planowania i wnioskowania jest ograniczona jedynie do prostych znanych jej sytuacji. Wskazane okoliczności doprowadziły do jednoznacznych wniosków.

Należy wskazać, iż biegli cechują się wiedzą specjalistyczną w zakresie schorzeń ubezpieczonej, dlatego należy uznać, iż wnioski opinii zostały fachowo i logicznie uzasadnione, a stan zdrowia został rzetelnie oceniony na podstawie badania, wywiadu oraz dokumentacji medycznej zgromadzonej w aktach sprawy. Ponadto istotnym jest, iż wyżej wskazane opinie są opiniami lekarzy cechujących się niezależnością, bezstronnością i obiektywizmem, gdyż nie są oni związani z żadną ze stron postępowania, czego nie można powiedzieć o Lekarzu Orzeczniku ZUS oraz lekarzach Komisji Lekarskiej ZUS, którzy są związani z organem rentowym.

Zgodnie z poglądem wyrażanym w judykaturze, do oceny i stopnia zaawansowania chorób, ich wpływu na stan czynnościowy organizmu są uprawnione osoby posiadające fachową wiedzę medyczną, a co za tym idzie okoliczności tych można dowodzić tylko przez dowód z opinii biegłych (wyrok SA w Gdańsku z 14.12.2009 r. III AUa 796/09, LEX nr 604091). Powyższe potwierdza, że dopuszczenie dowodu z opinii biegłych było w przedmiotowym postępowaniu zasadne i konieczne oraz pozwoliło określić faktyczny stan zdrowia ubezpieczonej, gdyż Sąd nie posiadając wiedzy specjalistycznej z zakresu odpowiednich dziedzin medycyny nie może oprzeć ustaleń w zakresie oceny stanu zdrowia na własnym przekonaniu.

Sąd nie przychylił się do kolejnych zastrzeżeń organu rentowego, sformułowanych względem opinii uzupełniającej, która razem z poprzednią opinią stanowi jednolitą całość i dostatecznie obrazuje aktualny stan zdrowia ubezpieczonej, który nie uległ żadnej poprawie w stosunku do poprzednich badań. Ponadto Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie podał w piśmie z dnia 14 czerwca 2016 roku żadnych nowych okoliczności ani argumentów, które uzasadniałyby dopuszczenie po raz kolejny dowodu z opinii nowego zespołu biegłych sądowych. Wydaje się, że zastrzeżenia były oparte jedynie na przekonaniu organu rentowego i stanowisku Przewodniczącej Komisji Lekarskiej ZUS, a także powielają zarzuty sformułowane względem poprzedniej opinii. Zarzuty te zostały wyjaśnione w opinii uzupełniającej biegłych sądowych.

Należy mieć na uwadze, że strona chcąc podważyć wartość dowodową opinii biegłego sądowego winna przytoczyć rzeczowe argumenty uzasadniające jej twierdzenia. Jest to związane ze szczególnym charakterem tego dowodu, albowiem biegły w odróżnieniu od świadków czy stron nie komunikuje w postępowaniu swej wiedzy i spostrzeżeń istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, lecz przy wykorzystaniu swojej wiedzy zawodowej i naukowej, czyli wiadomości specjalnych wykraczających poza zasób wiedzy przeciętnie wykształconego człowieka, sporządza opinię w zakresie objętym tezą dowodową w celu ułatwienia oceny faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (wyrok SA w Gdańsku z 13.11.2013 r., III AUa 335/13, LEX nr 1428006). Jak słusznie podkreślono w wyroku SN z 16.09.2009 r. (I UK 102/09, Legalis nr 285249) nie ma dowolności w powoływaniu kolejnych biegłych, a u podstaw takiej decyzji leżeć powinny racjonalne argumenty takie np. jak niejasność, niezupełność czy sprzeczności występujące w opiniach. W szczególności nie ma uzasadnienia wniosków o powołanie kolejnego biegłego jedynie w sytuacji, gdy już złożona opinia jest niekorzystna dla strony. To strona winna wykazać się niezbędną aktywnością i wykazać błędy, sprzeczności lub inne wady w opiniach biegłych, które dyskwalifikują istniejące opinie, ewentualnie uzasadniają powołanie

dotychczasowych opinii. W niniejszej sprawie złożone do akt opinie biegłych są spójne, zwarte, logicznie uzasadnione, stąd nie ma podstaw do powołania dowodu z kolejnej opinii biegłych sądowych.

Przechodząc do rozważań prawnych należy wskazać, że zgodnie z treścią art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013, poz. 982 ze zm.) świadczenie to przysługuje osobie pełnoletniej i całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18 roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia;
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Stosownie zaś do art. 4 ust. 2 wskazanej ustawy osobie, która spełnia warunki określone w ust.1, przysługuje:

- 1) renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- 2) renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Podkreślić należy, że zgodnie z art. 15 pkt. 1 ustawy o rencie socjalnej w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio także art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.), w myśl którego prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie.

Definicję ustawowej niezdolności do pracy określa art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Osobą niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Ponadto całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy (art. 12 ust. 2 ustawy), zaś częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (art. 12 ust. 3 ustawy).

Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się: stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (art. 13 ustawy).

Należy wskazać, że w wyroku z dnia 8 kwietnia 2008 r. (I UK 264/07, LEX nr 449875) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że renta socjalna ma charakter świadczenia zabezpieczającego, a jej celem jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy. Natomiast w wyroku z dnia 14 maja 2009 r. (I UK 346/08, LEX nr 515411) Sąd Najwyższy dokonał wykładni przepisu art. 4 ust. 1 ustawy stwierdzając wyraźnie, że dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest, by przyczyna naruszenia sprawności organizmu osoby ubezpieczonej (choroba) - powodująca całkowitą niezdolność do pracy - powstała nie później niż w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z 2003 r. o rencie socjalnej.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy, po wszechstronnej analizie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a zwłaszcza dwóch opinii zespołu biegłych lekarzy sądowych oraz dokumentacji lekarskiej stwierdzić należy, iż ubezpieczona jest nadal całkowicie niezdolna do pracy, a owa niezdolność powstała jeszcze przed osiągnięciem przez nią 18 roku życia.

Zdaniem Sądu powyższe opinie biegłych zostały sporządzone w sposób rzetelny, logiczny i fachowy, zgodnie z kanonami wiedzy medycznej, przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu zawodowym. Oceny przydatności ubezpieczonej do pracy biegli dokonali nie tylko z punktu samych dolegliwości chorobowych, ale także z perspektywy ich oddziaływania na jej codzienne funkcjonowanie. Ponadto w aktach sprawy brak dowodów na to, aby nastąpiła poprawa stanu zdrowia ubezpieczonej. Sąd w pełni podzielił wnioski zarówno opinii głównej, jak i uzupełniającej biegłych sądowych.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd, w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 4 ust. 1 i art. 15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej oraz art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zmienił w punkcie I wyroku zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej W. W. prawo do renty socjalnej na okres od dnia 1.10.2015 r. do 31.12.2016 r.

Natomiast w punkcie II wyroku Sąd, na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z art. 15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej, stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Motywem powyższego był fakt, iż Sąd dysponował identycznym materiałem dowodowym jak organ rentowy (w tym opiniujący Lekarz Orzecznik ZUS i Komisja Lekarska ZUS), zatem należało uznać, iż organ rentowy wydał wadliwą decyzję w oparciu o poprawną dokumentację medyczną. Ponosi on zatem odpowiedzialność za brak pozytywnego ustalenia ostatniej okoliczności warunkującej przyznanie prawa do renty socjalnej. Od dnia badania ubezpieczonej przez lekarzy orzeczników ZUS do dnia badania i wydania opinii przez biegłych lekarzy sądowych w sytuacji zdrowotnej ubezpieczonej nic się nie zmieniło.

Przewodnicząca

S.S.O. Danuta Domańska